

The Goal of Selichot and Aseret Yimei Teshuva

1. לבוש אורח חיים סימן תקפא סעיף א
קדיש שלם עם תתקבל. אף על גב שבכל ימות השנה אין אומרים תתקבל אלא אחר תפלת שמונה עשרה, שכן הוא משמעות לשון צלותהון שפירושו תפלה, וסתם תפלה רצה לומר תפלת שמונה עשרה, שאני סדר הסליחות שנתקנו כולם על סדר התפלה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזמרה, והסליחות עם הי"ג מדות שאומרים בין כל אחת ואחת הם במקום תפלת י"ח, שעיקר התפלה הוא י"ג מדות, ואח"כ נופלין על פניהם כמו אחר כל התפילות ומסיימין ואנחנו לא נדע, לכך אומרים אחריהם קדיש שלם עם תתקבל כמו אחר גמר כל תפלות השנה
2. רמב"ם הלכות תשובה פרק א
הלכה א
כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתודות לפני האל ברוך הוא שנאמר איש או אשה כי יעשו וגו' והתודו את חטאתם אשר עשו זה וידוי דברים, וידוי זה מצות עשה, כיצד מתודין אומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתודות ומאריך בענין זה הרי זה משובח,
רמב"ם הלכה ד
מדרכי התשובה להיות השב צועק תמיד לפני השם בבכי ובתחנונים ועושה ג צדקה כפי כחו ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו ומשנה שמו כלומר אני אחר ואיני אותו האיש שעשה אותו המעשים.
3. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה א
והמצוה הראשונה היא הצווי אשר צונו להאמין האלוהות והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות והוא אמרו ית' אנכי י"י אלהיך. ובסוף גמר מכות (כג ב, כד א) אמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני מאי קראה תורה צוה לנו משה כלומר מנין תור"ה והקשו על זה ואמרו תורה בגימטריא הכי הואי שית מאה וחדסרי הואי והיתה התשובה אנכי ולא יהיה מפי הגבורה שמעום. הנה כבר התבאר לך כי אנכי י"י מכלל שש מאות ושלוש עשרה מצות והוא צווי באמונה כמו שבארנו:
4. עבודת המלך הלכות יסודי התורה פרק א הלכה א
לידע שיש שם מצוי. וכן לקמן בה"ו דייק לכתוב וידעת דבר זה מצות עשה. וגם במנין המצות שבראש הספר כתב לידע שיש שם אלוה. ועי' להרב מעשה רוקח הספרדי דעתו דלכן דייק רבנו לכתוב לידע ולא כתב להאמין לפי שעיקר המצוה הוא ע"י הידיעה האמיתית כדרך שעשה אברהם אבינו ע"ה ועל דרך דע את אלהי אביך. אמנם בספר המצוות מצוות עשה א' כתב רבנו צונו להאמין באלהות. והוא שנאמין שיש שם עלה וסבה הוא פועל לכל הנמצאות, אולם כבר העיר הגאון ר' חיים העליר בספר המצוות החדש שהוציא לאור ע"פ כתב יד מינכן, כי בגוף הערבי כתובה מלת אעתקא"ד שבאמת יש לה גם מובן דעת, ושפיר אפשר לתרגם שצונו בידיעת האלוהות וכן והוא שנדע שיש עלה וסבה וכו' ולפי"ז יתאימו דברי רבנו בספר המצוות לדבריו כאן. וכמו שכתב גם במנין המצות שבראש ספר זה. והנה הרב ר' חסדאי בספרו אור ה' כתב בהצעתו, ואולם היות שרש התחלות התורה האלקית היא האמונה במציאות האל יתברך הוא מבואר בעצמו להיות התורה מסודרת ומצוה ממסדר ומצוה. ואין ענין להיותה אלקית זולת היות המסדר והמצוה האל יתברך. ולזה טעה טעות מפורסם מי שמנה במצות עשה להאמין מציאות האל יתברך. עכ"ל.
5. מעשה רקח הלכות יסודי התורה פרק א הלכה א
[א] יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי. ולא כתב להאמין לפי שעיקר המצוה היא על ידי הידיעה האמיתית כדרך שעשה אברהם אבינו ע"ה ועל דרך דע את אלהי אביך ועבדהו אשר על ידי זה תתחזק ממילא האמונה בלבו ויחול עליו מצות היחוד והאהבה וכו' וכן עשה רבינו בתחילת מנין מצות יעו"ש.
6. אבן עזרא שמות פרק כ
כי טעם השאלה, למה אנו חייבים לעשות מצות השם יותר מכל האדם, והלוא בורא אחד לכולנו. והנה הזכיר שלש תשובות. הא', עבדים היינו לפרעה (שם שם, כא), והוא עשה לנו זאת הטובה הגדולה, על כן אנו חייבין לשמור כל מה שיצונו, אפילו לא היינו יודעים טעם מצותיו. והב', כי אלה המצוות אינם לצרכו, כי אם לטוב לנו כל הימים לחיותנו (שם שם, כד). והשלישית, וצדקה תהיה לנו (שם שם, כה), שנהיה צדיקים לנחול העולם הבא. ואנשי המחקר מצאו כל דברי הגופות שהם עשרה, והם ראשים כללים אין למעלה מהם. הראשון הוא עצם כל דבר, והוא עומד. והט' דברים כולם מקרים, וכולם נסמכים על הראשון ונלויים אליו וממנו יצאו, כי הוא כמדות, האחד בחשבון עשרה, כי ממנו יצא כל חשבון, וכל חשבון ימצא בו, כי הוא היסוד. והנה זה הדבור הראשון שאמר השם הנכבד כולל כל מצות הלב והלשון והמעשה, כי מי שאינו מאמין בלבו בשם אין עליו מצוה. וחייב אדם להזכירו בכל רגע לכבודו, כי כל מה שיעשה לא יעשנו כי אם בעבור כבודו.

7. ספר הכוזרי מאמר ב

וצוה על שביבת השבת ושביבת המועדים ושביבת הארץ, והכל זכר ליציאת מצרים וזכרון למעשה בראשית, מפני ששני הענינים דומים מפני שנעשו בחפץ האלהים לא במקרה ולא בטבע. וכאשר אמר יתברך: +דברים ד' ל"ב+ "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך", "השמע עם קול אלהים", "או הנסה אלהים". והיתה שמירת השבת היא בעצמה ההודאה באלהות, אבל כאלו היא הודאה בדבור מעשי, כי מי שמקבל מצות שבת בעבור שבה היה כלות מעשה בראשית, כבר הודה בחדוש מבלי ספק, ומי שהודה בחדוש הודה במחדש העושה יתברך, ומי שלא קבלה יפול בספקות הקדמות ולא תזך אמונתו לבורא העולם. אם כן שמירת מצוות השבת מקרבת אל הבורא יותר מהפרישות והנזירות.

8. ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה עג

הנה התבאר לך מכל מה שזכרנוהו שהידידי מצוה בפני עצמה וחובה לחוטא על אי זה חטא שחטא ובין בארץ ובין בחוצה לארץ בין הביא קרבן בין לא הביא קרבן הוא חייב להתודות כמו שאמר יתעלה והתודו את חטאתם אשר עשו. ולשון ספרא גם כן (אח"מ פרש' ד) והתודה זה וידידי דברים. וכבר התבאר משפטי מצוה זו בפרק אחרון מיומא (פו ב, פז ב)

9. רמב"ם הלכות תשובה פרק ז

הואיל ורשות כל אדם נתונה לו כמו שבארנו ישתדל אדם לעשות תשובה ולהתודות בפיו מחטאיו ולנעור כפיו מחטאיו כדי שימות והוא בעל תשובה ויזכה לחיי העולם הבא .

10. רמב"ם הלכות תשובה פרק י'

הלכה א

אל יאמר אדם הריני עושה מצות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא, אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים, ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה .

רמב"ם הלכות תשובה פרק ז

הלכה ו

גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלהיך, ונאמר ולא שבתם עדי נאם ה', ונאמר אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב, כלומר אם תחזור בתשובה בי תדבק, התשובה מקרבת את הרחוקים, אמש היה זה שנאו לפני המקום משוקץ ומרוחק ותועבה, והיום הוא אהוב ונחמד קרוב וידיד .

11. ספר שבולי הלקט ענין תפילה סימן יח

ומצאתי לגאונים ז"ל מאי זה טעם חוזרין לאחוריהן שלש פסיעות לאחר תפלה. מפני שכשאדם עומד בתפילה עומד במקום קדושה ושכינה למעלה מראשו של אדם שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד. ותוך ארבע אמות למקום עמידתו מקום קדושה הוא ומנין שכך אמרו חכמים אסור לאדם לישב בארבע אמות של תפלה וכיון שכן הוא כיון שנפטר אדם מתפלתו צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו כדי שיצא ממקום קדושה ויעמוד במקום חול. וראי' לדבר שכוון שלש פסיעות לאחוריהן נותנין שלום זה לזה כלומר עד עכשיו היינו במקום קדוש ויצאנו למקום חול. במסכת יומא פרק הוציאו לו אמר ר' חייא בריה דרב הונא חזינא להו לאבבי ורבא דפסיעי להו בכריעה אחת פי' ר' ישעי' זצ"ל שלש פסיעות היו עושין בכריעה אחת וכריעה היא פסיעה לאחור כלומר כשיעור פסיעת כרעים. וגאון אחר זצ"ל נשאל אם יכול אדם להוסיף על שלש פסיעות אם לאו והשיב למה הוצרך לכך כבר נתנו [חכמים] שיעור בשלש ואי אפשר להוסיף ומי שמוסיף יוהרא הוא .

12. מרומי שדה מסכת קידושין דף לט עמוד ב

ותכונת הדרשא הוא שינוי לשון המקרא, שבכבוד או"א כתיב למען יאריכון ימיך והדר למען ייטב לך, ובשלוח הקן כתיב להיפך למען ייטב לך והדר והארכת ימים, ולשינוי לשון במקרא לאו מילתא זוטרת היא, ומשו"ה למען ייטב לך בעולם שכולו טוב, והארכת ימים בעולם שכולו ארוך [כצ"ל, וטה"ד הוא ולמען יאריכון ימיך, דאם קרא דכ"א נקיט הוא להיפך]. ויתפרש שינוי לשון המקרא בזה האופן, דידוע דעת ר' יעקב במשנה דאבות פ"ד, יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעוה"ב מכל חיי העוה"ז. ור' יעקב למד הכי ממקרא בס' קהלת כדאי' במדרש קהלת. ולכאורה שני חלקי בבות אלו סותרים זא"ז, דבבא ראשונה קאמר דאין קורת רוח בעוה"ז לגבי העוה"ב, ובבבא שניה אמר להיפך. אבל באמת שניהם צודקים, דמאן דעביד מיראה היינו שאינו נהנה מגוף המצוה אלא כשכיר יקוה פעלו, וע"ז קאמר שאין כל חיי העוה"ז שוים לגבי שעה אחת קורת רוח הרוחני בעוה"ב. וא"כ אין שלום שכר כלל בהטבה דעוה"ז ואריכת ימים. אבל מי שעובד מאהבה ויש לו קורת רוח בעבודת ה', אין לך שכר גדול מזה שיאריך ימים ויעבוד את ה'. על כן בהבטחת שכר על שלוח הקן נאמרה רק חיי העוה"ב, דשם שייך הטבה וקורת רוח וגם אריכת ימים, היינו שמיד אחר מותו תהא נשמתו צרורה בצרור החיים, משא"כ בעוה"ז אינו טוב אמיתי לגבי קורת רוח של עוה"ב .

13. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרכג

בסוף הסליחות אומרים (יא) ז' פעמים: ה' הוא האלהים (וע"ל סימן ס"א) (יב) ד ותוקעים תשר"ת

14. משנה ברורה סימן תרכג ס"ק יב

(יב) ותוקעין וכו' - הטעם [טז] שהוא סימן לסילוק שכינה למעלה שנאמר עלה אלהים בתרועה